

Beste Max,

In juni heb je 1) onder de titel *Weerwerk* het ontwerp-verkiezingsprogramma van de Partij van de Arbeid ter discussie aan de leden voorgelegd. Over het onderdeel ontwikkelingssamenwerking zou ik het volgende willen opmerken.

Tijdens het kabinet-Den Uyl en ook onder het kabinet-Van Agt had ontwikkelingssamenwerking prioriteit in het geheel van het overheidsbeleid. In *Weerwerk* vind ik die prioriteit tot mijn verbazing niet terug. Aan ontwikkelingssamenwerking is zegge en schrijve één bladzijde van de zestig besteed, aanzienlijk minder dan aan onderwijs of volkshuisvesting. Ook valt het mij op dat in de samenvatting onder de titel „hoofdbeslispunten” ontwikkelingssamenwerking geheel ontbreekt. Dit terwijl door de veranderingen in de wereldeconomie de problemen van de arme landen sterk zijn toegenomen en er dus heel wat te beslissen valt om aan die problemen het hoofd te bieden. Ik vind het droef te moeten constateren dat door de redactiecommissie van het verkiezingsprogramma aan het ontwikkelingsprobleem kennelijk geen prioriteit meer wordt gegund.

Het tweede wat opvalt is dat in het programma wordt voorgesteld om de landen die Nederlandse hulp krijgen voortaan uitsluitend te kiezen op grond van het al dan niet progressief zijn van hun interne sociaal-economische beleid. De mate van armoede en de behoefte aan hulp dienen volgens het verkiezingsprogramma geen rol te spelen. Als de voorgestelde normen worden toegepast zal dat — naar ik aanneem — tot gevolg hebben dat de hulp aan de meeste Zuidaziatische landen wordt stopgezet. Wanneer je in aanmerking neemt dat juist in die landen de meeste armoede wordt geleden en dat juist in deze landen door de aard van de regimes verslechtering van de economische situatie op de armste groepen wordt afgewenteld, dan is de consequentie van het voorgestelde beleid in feite een benadeling van de armste groepen. Het is mij een raadsel hoe een socialistische partij zo'n beleid kan voorstaan.

Ik teken hierbij aan dat tijdens het kabinet-Den Uyl de landenkeuze steeds meer op de achtergrond is gekomen en steeds meer aandacht is gegeven aan projecten die op bepaalde doelgroepen zijn gericht. Jan Pronk heeft in de Kamer wel eens gesteld dat eigenlijk de landenkeuze irrelevant is. Het valt mij op dat dit doelgroepenbeleid in het ontwerp-programma niet meer is terug te vinden. Nu kan het best zo zijn dat bij nader inzien het doelgroepenbeleid niet effectief is bevonden en dat ander beleid wordt gewenst, maar dan dient daarover eerst een

fundamentele discussie plaats te vinden. Een zo essentiële beleidsverandering kan niet tussen de regels door in een verkiezingsprogramma worden geïntroduceerd.

Een volgend punt betreft de "Nieuwe Internationale Economische Orde" (NIEO). Zoals je weet hebben in 1974 en 1975 speciale zittingen van de VN plaatsgevonden die hebben geresulteerd in de opstelling van principes en een actieprogramma voor de NIEO. Het zijn omvangrijke teksten waarover lang en intensief is onderhandeld en die met grote moeite tot stand zijn gekomen. In het ontwerp-programma is een van de hoofdthema's voor ontwikkelingssamenwerking dat de PvdA streeft naar „een" Nieuwe Internationale Economische Orde. Vervolgens wordt in elf korte punten aangegeven waaruit zo'n NIEO zou moeten bestaan. Naar mijn indruk zijn die punten op nogal willekeurige manier aan de VN-tekst ontleend.

Tegen deze wijze van programmaformulering heb ik twee bezwaren. In de eerste plaats wordt in het ontwerp-programma het internationaal vastgestelde begrip NIEO (met hoofdletters) gebruikt, maar wordt daar een eigen, andere inhoud aan gegeven. Dat leidt onvermijdelijk tot verwarring en misvatting. Voor iedereen die bij het ontwikkelingsvraagstuk is betrokken, is het begrip NIEO — terecht — verbonden met hetgeen internationaal onder die letters is afgesproken. Het is niet juist om daar eigen interpretaties aan te geven.

En de tweede plaats wil ik erop wijzen dat de NIEO het resultaat is van onderhandelingen tussen vooral de regeringen van de rijke westerse landen en van de ontwikkelingslanden. Deze beide groepen regeringen zijn overwegend liberaal georiënteerd en dat heeft tot consequentie gehad dat de NIEO een kapitalistische NIEO is. Hetzelfde geldt overigens voor de eigen interpretatie die in het verkiezingsprogramma wordt gegeven,

al was het alleen al omdat die kennelijk aan de VN-NIEO is ontleend. Ik vind dat zulke NIEO's, waarin bijvoorbeeld sturing van investeringen en productie op basis van het algemeen belang ontbreken, niet als uitgangspunt voor een socialistisch beleid kunnen dienen.

Als voorbeeld van onderwerpen die in het programma ontbreken noem ik de problemen die de ontwikkelingslanden hebben op twee van de belangrijkste markten waarop zij opereren, namelijk de kapitaalmarkt en de voedselmarkt. Juist voor deze markten vragen de ontwikkelingslanden concrete maatregelen en het valt mij op dat zij in het ontwerp-programma niet worden genoemd. Hetzelfde geldt voor de beleidskeuze waarvoor wij staan ten aanzien van de EG. Zoals je weet wordt de ontwikkelingssamenwerking in toenemende mate in het raam van de EG gecoördineerd en treden de lidstaten — dus ook Nederland — steeds minder als zelfstandig land in het ontwikkelingsvraagstuk op. Het lijkt mij onontbeerlijk dat er ten aanzien van de vraag of dit door moet gaan een duidelijk standpunt door de PvdA wordt geformuleerd. Overigens moet ik constateren dat in het ontwerp-programma het onderwerp EG-beleid nog meer verwaarloosd is dan de ontwikkelingsproblematiek. Er is welgeteld een kwart bladzijde aan besteed waarin alleen staat vermeld wat de EG niet moet worden en niet wat de PvdA wel wil.

Ten slotte nog dit. In het ontwerp-programma wordt gepleit voor een belangrijker invloed van de Oosteuropese landen op het IMF en de Wereldbank. Nu is de realiteit dat — op onbetekende uitzonderingen na — de Oostbloklanden geen lid van IMF en Wereldbank zijn en daarvan niet lid willen worden. Het is mij een raadsel hoe men onder die omstandigheden ervoor kan pleiten om de Oosteuropese landen een belangrijkere invloed op IMF en Bank te geven. Het doet bij mij het vermoeden rijzen dat de redactiecommissie de feitelijkheden van de ontwikkelingsproblematiek niet goed kent. Ik vrees dat dat een ander teken is van de lage prioriteit die aan ontwikkelingssamenwerking wordt gegeven.

Ik hoop dat de afdelingen je veel corrigerende amendementen zullen toezenden en als steeds,

je Ferdinand

1) Drs. M. G. van den Berg, voorzitter van de Partij van de Arbeid.